

Tukes
Valtakatu 2
96100 Rovaniemi
kaivosasiat@tukes.fi

VIITE

Kuulutus 1.11.2018 malminetsintälupahakemuksesta ML2017:0104 / Tuusniemi.

1. ASIA

Muistutus malminetsintälupahakemuksesta ML2017:0104 Rääpysjärvi 1 / Tuusniemi

2. LUVAN HAKIJA

Oy Fennoscandian Resources Ab

3. MÄÄRÄPÄIVÄ

3.12.2018

4. MUISTUTTAJAT

Pohjois-Savon luonnonsuojelupiiri ry
Kirkkokatu 35, 70100 KUOPIO
puh. 017-2623 811
pohjois-savo@sll.fi
Y-tunnus 1092861-1

Koillis-Savon luonnonystävät ry
pj. Tuula Muranen
Koiramäentie 158
73460 MUURUVESI
p. 0440-331678
tuulamuranen@gmail.com

Pohjois-Savon luonnonsuojelupiiri ry toimii koko Pohjois-Savon alueella, mukaan lukien Tuusniemi. Toiminnan tavoitteena on luonnon ja ympäristön suojelun edistäminen (<https://www.sll.fi/pohjois-savo/toiminta/pohjois-savon-luonnonsuojelupiirin-saannot/>), joten myös kaivosasiat kuuluvat toimenkuvaan.

Koillis-Savon luonnonystävät ry toimii Juankosken, Kaavin ja Tuusniemen alueella edistääkseen luonnonsuojelua.

Prosessiosoite:
Pohjois-Savon luonnonsuojelupiiri ry
Kirkkokatu 35, 70100 KUOPIO
puh. 017-2623 811
pohjois-savo@sll.fi
Y-tunnus 1092861-1

5. MUISTUTUS

Vastustamme malminetsintäluvan myöntämistä ja vaadimme lupahakemusta hylättäväksi.

Perusteet vaatimukselle: Luvan hakijan toimittama malminetsintälupahakemus ei täytä kaivoslain (621/2011) 13 §:n, 34 §:n sekä kaivosasetuksen (391/2012) 12 §:n ja 13 §:n mukaisia lupahakemukselle asettamia vaatimuksia, eikä lupaviranomainen ole hallintolain 31 §:n

tarkoittamalla tavalla huolehtinut asian riittävästä ja asianmukaisesta selvittämisestä ennen lupahakemuksesta kuuluttamista.

Malminetsintäalue sijaitsee Tuusniemen Rääpysjärven ympäristössä, Suvasveden ja Juojärven välisellä kannaksella kolmen kunnan risteyksessä kulttuurihistoriallisesti merkittävällä alueella ja lähellä Natura 2000-aluetta. Muistuttajan näkemyksen mukaan kaivostoiminnan harjoittamista ei ole mahdollista yhteensovittaa alueella olevien muiden toimintojen sekä luontoarvojen kanssa. Samalla hakijalla on myös varaus Leppävirralla (Haapamäki) ja lupa malminetsintään Heinävedellä (Pitkäjärvi). Näiden kolmen valtauksen yhteispinta-ala on noin 22 km². Kaivostoiminta tällaisella alueella vaarantaisi kansallisesti arvokkaan Heinäveden reitin kulttuurihistoriallisen maiseman ja vesistöarvot sekä Suvasveden saariston sekä Kermajärven Natura-alueiden suojeluarvot. Mikäli malminetsinnässä löytyisi taloudellisesti hyödynnettävissä oleva malmio, syntyisi mahdollisen grafiittikaivoksen toiminnasta sulfidista sivukiveä ja rikastusjätettä, joka kuormittaisi merkittävällä tavalla herkkää ympäristöään. Hankkeen talousvaikutukset kestäisivät rajallisen ja todennäköisesti suhteellisen lyhyen ajan (korkeintaan ehkä muutaman vuosikymmenen), mutta jättäisi jälkeensä ympäristöä vuosikymmeniä ja jopa vuosisatoja kuormittavan alueen jälkeensä. Kaivostoiminta aiheuttaa aina huomattavia ympäristövaikutuksia sekä suoraan, että välillisesti. Kaivoksen alueelta luonto muuttuu/tuhoutuu täysin ja kaivosalueen ulkopuolella vaikutukset kohdistuvat niin pinta- ja pohjavesiin, kuin myös esim. pöly- ja meluvaikutusten kautta muuhunkin ympäristöön ja alueen virkistyskäyttöön (esim. marjastus, sienestys) muutaman kilometrin säteellä. Nämä haitalliset vaikutukset ympäristöön ovat ristiriidassa elinvoimaisen matkailuelinkeinon kehittämisen ja arvokkaan järviluonnon säilyttämisen sekä ihmisten alueelle toivoman tulevaisuuden kanssa.

Tarkemmat perustelut vaatimukselle:

5.1. Malminetsintälupahakemus on puutteellinen

Lupahakemuskäytännöksi on puutteellisesti täytetty, eikä täytä vaatimusta tarpeellisten ja luotettavien selvitysten antamisesta. Lupahakemus ei anna asianosaisille riittävää tietoa hakemuksen kohteena olevasta toiminnasta, eikä sen pohjalta voida kokonaisvaltaiseen lupaharkintaan perustuen antaa tarpeellisia määräyksiä yleisten ja yksityisten etujen turvaamiseksi.

Kun otetaan huomioon malminetsintähankkeen, ja sitä mahdollisesti seuraavan kaivoksen toiminnan vaikutukset myös haettavan alueen ulkopuolella, voidaan todeta, että lupahakemukseen ei ole sisällytetty riittävää selvitystä niistä, joiden etua, oikeutta tai velvollisuutta asia saattaa koskea. Hakemuksen liitteenä on ainoastaan hakemusalueen kiinteistökartta rajanaapureineen. Lupahakemuksessa ei siis ole esitetty kaivoslain 34 §:n 2 mom. velvoittamaa lupaharkinnan kannalta tarpeellista ja luotettavaa selvitystä niistä, joiden etua, oikeutta tai velvollisuutta asia saattaa koskea (asianosainen). Tästä syystä asianosaisten etujen turvaamiseksi ja tarpeellisten määräysten antamiseksi ei ole lupahakemuksen perusteella mahdollista tehdä riittävän luotettavaa lupaharkintaa.

Lupahakemuksessa ei ole esitetty kaivoslain 34 §:n 2 momentin velvoittamaa lupaharkinnan kannalta tarpeellista ja luotettavaa selvitystä toimintaa koskevista suunnitelmista. Lupahakemuksessa todetaan vain, että: *"Vuosina 2018–2019 on suunniteltu koekairauksia (yhteensä ~1000 m) ja tutkimusojia auttamaan selvittämään grafiitin laatua ja pitoisuutta."* Hakemuksessa ei kuvata, että millaisiin kallioperiin ja/tai mihin maastokohteisiin kairaustoiminnat kohdistetaan. On ainoastaan maininta yhteensä 1000 m mittaisista koekairauksista. Hakemuksessa ei myöskään esitetä alustavaa kairausohjelmaa aikatauluineen, eikä siitä käy ilmi, että vältetäänkö alueella olevia tunnettuja mustaliuskekohteita vai kohdistetaan toimintaa niiden alueelle. Mustaliuske on ympäristö- ja vesistövaikutuksien kannalta hankala kiviaines. Tutkimusojien kaivamisesta on hakemuksessa pelkkä maininta. Näiden sijainnista, syvyydestä ja esim. mahdollisesta kiintoainekuormituksesta pienvesiin ja suoluontotyyppisiin ei ole arviota.

Lupahakemuksen liitteenä ei ole esitetty kaivoslain 13 §:n mukaista kaivannaisjätteen jätehuoltosuunnitelmaa. Hakemuksen mukaan: *"Kaivannaisjätteitä ei synny. Jos paljastetaan kallio*

niin entisöidään alue. Kairauksesta saattaa syntyä pieni määrä kairaussoijaa, joka otetaan talteen ja poistetaan tutkimusalueelta". Väite "ettei kaivannaisjätettä synny" ei pidä paikkaansa. Tutkimusojien kaivamisesta syntyy kaivannaisjätteitä (ylös kaivettu maa- ja kiviaines) ja kairauksesta kairaussoijaa. Tutkimukset voivat kohdistua mustaliuske-, rikki- ja arseenikiisu tai asbestipitoiseen kallioperään, joihin kaivettujen tutkimusojien kalliopaljastumista voi niiden rapautuessa syntyä hapanta ja metallipitoista valumavettä.

Kaivoslain 6 §:n mukaan toiminnan vaikutuksista sekä vahinkojen ja haitallisten vaikutusten ehkäisemis- ja vähentämismahdollisuuksista on oltava riittävä selvyys. Lupahakemuksessa ei kuitenkaan ole lainkaan kuvattu sen kallio- ja maaperän fysikaalisia tai kemiallisia ominaisuuksia, johon suunnitellut toimenpiteet kohdistuvat. Tuusniemen kallioperästä löytyy mustaliusketta eripaksuisina kerroksina sekä tunnetusti lisäksi asbestia, rikkiä ja arseenia. Näin ollen lupahakemuksen toteamus: *"Suunnitellut toimenpiteet ovat tavanomaisia malmitutkimuksia, joiden vaikutukset vesistöihin, pohjavesiin, ihmisiin ja maa- tai kallioperään ovat hyvin vähäiset tai niitä ei ole lainkaan. Vaikutuksia ympäristön- tai luonnonsuojeluun ei ole",* jää todistamatta. Lupahakemuksessa ei kuvata kairauksiin käytettävän veden hankintaa, kairausveden maastoon laskemisia, kairausjäteveden ominaisuuksia eikä kairaussoijan käsittelyä.

Lupahakemuksessa kuvataan jälkitoimenpiteitä seuraavasti (kohta 9.1): *"Vettä vuotavat kairareivät tukitaan. Suojaputket poistetaan mikäli maanomistaja niin haluaa".* Muistuttajan näkemyksen mukaan tämä ei riitä vaadittaviksi jälkihoitotoimenpiteiksi. Koska kairaukset mahdollisesti/todennäköisesti lävistävät mustaliuskekerroksen, niin kairanreiät todennäköisesti vuotavat mustaliuskepitoista vettä, jonka sulfidin eräät mikrobit hapettavat ilmassa olevan hapen avulla sulfaatiksi. Syntyneiden sulfaattien suolat ovat vesiliukoista ja ne voivat valua pois, jolloin maahan paljastuu uusi hapetukselle altis sulfidipinta ja hapettuminen voi jatkua vuosikausia, joten pelkästään maanpinnalta käsin tehtävä kairausreiän tukkiminen ei poista riskiä ympäristöhaitalle. Muistuttaja esittää vuotavien kairanreikien tukkimista kallioon ja maaperän osalta suojaputket poistettaviksi sekä reiät on kunnolla peitettävä.

Hakija esittää toiminnan vakuudeksi 10 000 euroa. Kyseessä on yli 700 hehtaarin alue. Alueelle kaivettavien tutkimusojien määrää ei ole hakemuksessa määritetty, jonka takia on epävarmaa, että kuinka paljon kaivannaisjätteiden, mahdollisesti pilaantuneiden maiden käsittely sekä alueen ennallistaminen kokonaisuudessaan voisi tulla maksamaan. Vakuussummaa tulee tästä syystä korottaa. Muistuttaja esittää kohtuulliseksi vakuussummaksi 100 000 euroa ympäristön erityisestä herkkyydestä johtuen.

5.2. Kaivostoiminta on ristiriidassa alueen kaavoitukseen nähden

Kaavoitustilanteen osalta lupahakemuksessa todetaan (kohta 2.3), että: "toimitetaan myöhemmin". Hakemuksessa ei näin ollen ole esitetty kaivoslain 34 §:n 2 momentin velvoittamaa lupaharkinnan kannalta tarpeellista ja luotettavaa selvitystä hakemuksen kohteena olevasta alueesta ja sen kaavoitustilanteesta. Lupahakemuksen liitteenä on ainoastaan hakemusalueen kiinteistökartta rajanaapureineen. Varsinaista selostusta haettavan lupa-alueen, ja haettavan toiminnan vaikutusalueella olevien alueiden, käyttöä koskevista rajoituksista ja niiden huomioon ottamisesta ei ole toimitettu.

Kaivoslain 46 §:n mukaan malminetsintälupaa ei saa myöntää alueelle, jossa luvan mukainen toiminta vaikeuttaisi oikeusvaikutteisen kaavan toteuttamista. Pohjois-Savon voimassa olevassa maakuntakaavassa vuodelle 2030 Rääpysjärven malminetsintäalue on osin merkitty "vesimatkailun kehittämisaalueeksi". Kyseisellä kaavamerkinnällä osoitetaan ne seudullisesti tai maakunnallisesti merkittävät matkailun vetovoima-alueet, joiden kehittämistarpeet kohdistuvat ensisijaisesti järviluontoon liittyvien aktiviteettien, kuten järvimatkailun, veneilyn, melonnan ja kalastuksen edistämiseen. Kaivostoiminta on täysin ristiriidassa edellä mainittuihin maankäytön suunnitelmiin nähden. Kaavamerkinnän suunnittelumääräys kuuluu mm.: *"Matkailun kehittämisessä ja alueen käytön suunnittelussa alueilla tulee edistää suojelualueverkoston ja arvokkaiden maisema-alueiden*

ekologisesti kestävä hyödyntämistä.” Lisäksi malminetsintäalueeseen sisältyvät Suvasveden ranta-alueet on merkitty maakuntakaavassa maa- ja metsätalousvaltaiseksi alueeksi, jolla on erityisiä ympäristöarvoja. Tällä merkinnällä osoitetaan alueet, joilla on maa-aineslain 3 §:n tarkoittamia maisemaan liittyviä arvoja, ja suunnittelumääräys kuuluu: ”Alueen maankäyttöä suunniteltaessa tulee erityisesti ottaa huomioon alueen maisemalliset arvot ja harju-, moreeni- tai kalliomuodostuman luonteenomaiset piirteet, ympäröivä vesi- tai kulttuurimaisema sekä pohjaveden suojeleminen.” On yleisesti tiedossa, että kaivostoiminnalla on käytännössä aina merkittäviä pinta- ja pohjavesivaikutuksia. Ei ole maakuntakaavan mukaista myöntää malminetsintä lupaa alueelle, koska kaivostoiminnalle ei kaavan perusteella ole alueella edellytyksiä. Maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999) kaavojen laadintaa ohjaavat lain yleinen tavoite (§ 1), alueiden käytön suunnittelun tavoitteet (§ 5) sekä maakuntakaavan osalta edellytetyt sisältövaatimukset (§ 28). Maakuntakaavaa laadittaessa on kiinnitettävä huomiota mm. alueiden käytön ekologiseen kestävyys ja ”*maiseman, luonnonarvojen ja kulttuuriperinnön vaalimiseen sekä virkistykseen soveltuvien alueiden riittävyys*”. Yksi kuudesta Pohjois-Savon Liiton kärkihankkeista on matkailu sekä sen kestävä kehittäminen; erityisesti luontomatkailun suuntaan. Matkailun kasvun mahdollistajia ovat luonto, siihen liittyvät tuotteet sekä aidot elämykset. Valttikortti Suvasveden ja Juojärven alueella on nimenomaan siellä säilynyt vesistöjen puhtaus ja hiljaisuus.

Myös Tuusniemen tuore kuntastrategia vuosille 2019–2026 painottaa järvien ja luonnon läheisyyttä. Alueella on voimassa vuonna 2004 hyväksytty vapaa-ajan asumista painottava Suvas-Kosulan rantaosayleiskaava, jossa on vapaa-ajan asuntoja kaavoitettuna. Kaivostoiminta olisi ristiriidassa alueella jo olemassa olevan rantaosayleiskaavan kanssa. Tuusniemen strategia painottaa vahvasti vapaa-ajan asumista ja tonttipolitiikkaa luonnon läheisyydessä. Osan vuodesta alueella aikaansa viettävät ihmiset ovat myös erittäin merkittävä tulonlähde paikallisille yrittäjille. Tuusniemen asukasluku on noin 2500, mutta vapaa-ajan asuntoja Tuusniemellä on jopa 1350. Tuusniemelle, Heinävedelle sekä Leppävirralle malminetsintäalueen seurauksena mahdollisesti perustettavat kaivokset ovat jo yksinäänkin, mutta erityisesti yhteisvaikutuksiltaan, täysin ristiriidassa Tuusniemen kunnanhallituksen ja -valtuuston hyväksymän strategian kanssa. Vapaa-ajan asumisen kysyntä ja rakentaminen heikkenee kaivosvaraus- ja malminetsintäalueilla merkittävästi jo ennen varsinaisten kaivoshankkeiden käynnistymistä. Siten kaivosvaraus- ja malminetsintähankkeet haittaavat ja estävät alueen normaalin maankäytöllisen kehittämisen ja paikallisyhteisöjen tulevaisuuden suunnitelmat vuosiksi eteenpäin. Kuntarajan takana noin kolmen kilometrin päässä on esimerkiksi Lintulan luostari, jolle matkailu on tärkeää ja jonka toimintaa melukin häiritsee.

5.3. Alueen luontoarvoja ei ole huomioitu riittävällä tavalla

Rääpysjärven malminetsintäalue sijaitsee erinomaisessa ekologisessa tilassa olevien Suvasveden ja Juojärven välisellä kannaksella Tuusniemen eteläosassa. Juojärvi on valittu Pohjois-Savon maakuntajärveksi ja Suvasvesi on osa Heinäveden reitin kansallismaisemaa. Suomessa on kansallismaisemia vain 27, joten niiden pilaamista on vältettävä. Lupahakemuksessa ei ole esitetty kaivoslain 34 §:n 2 momentin velvoittamaa lupaharkinnan kannalta tarpeellista ja luotettavaa selvitystä toiminnan ympäristö- ja muista vaikutuksista ottaen huomioon suunniteltujen toimenpiteiden laatu ja laajuus.

Lupahakemuksessa ei ole myöskään esitetty kaivoslain 34 §:n 2 momentin velvoittamaa lupaharkinnan kannalta tarpeellista ja luotettavaa selvitystä alueen käyttöä rajoittavista Natura- ja muista luonnonsuojelualueista. Lupahakemuksen mukaan: ”*Tutkimusalueella tai sen välittömässä läheisyydessä ei sijaitse Natura 2000-verkostoon kuuluvia tai muita luonnonsuojelualueita*”. Hakemusalueen länsipuolella, vajaan kahden kilometrin päässä, sijaitsee kuitenkin Suvasveden saariston Natura-alue (FI0600028). Alue on sekä merkittävä luontodirektiivin (SCI, Sites of Community Importance), että lintudirektiivin mukainen erityinen suojelualue (SPA, Special Protection Area). Alueen suojelutoimien tarkoitus on taata sekä arvokkaiden luontotyyppien, että linnuston suojeleminen. Alueen erityisiä suojeluarvoja ovat vesi- ja rantaluontotyytit, jotka ovat herkkiä niin vedenpinnan korkeuden kuin laadunkin muutoksille. Suvasvedellä on osana Natura-verkostoa

suuri merkitys mm. vesilinnuston ja saukon suojelussa. Suvasveden ja pienvesien vedenlaadulla on täten niin suoria kuin epäsuoriaakin vaikutuksia Natura-alueen suojeluperusteena oleviin luontotyyppeihin ja lajeihin. Hakijan tulee esittää tarkemmat perustelut väitteelle, ettei malminetsinnällä tai mahdollisella kaivostoiminnalla olisi haitallisia vaikutuksia Suvasveden saariston Natura-alueen suojeluperusteena oleviin lajeihin ja luontotyyppeihin.

Myös Natura-alueen ulkopuolella on yksityisiä luonnonsuojelualueita (esimerkiksi Lintulan luostarin läheisyydessä Heinäveden puolella) ja valtion omistamia luonnonsuojeluun varattuja alueita (esimerkiksi Kohmansalossa ja Pouhansaaressa). Hakijan tulisi esittää kohteiden sijainti ja asiantuntija-arvio malminetsinnän ja mahdollisen kaivostoiminnan vaikutuksesta näiden alueiden suojeluperusteisiin.

Suvasvesi on myös Pohjois-Savon arvokkaimpia lohikalavesistöjä, jolla on kalataloudellista arvoa. Malminetsintälupahakemuksen kohteena olevan alueen läpi virtaavalla Koirajoella on tehty virtavesikunnostuksia ja taimenen (napapiirin alapuolella erittäin uhanalainen) mäti-istutuksia. Koirajoen kunnostus on osa Savo-Karjalan Ympäristötutkimus Oy:n hanketta, jonka tavoitteena on erittäin uhanalaisen Vuoksen taimenkannan elvyttäminen. Kunnostuksesta vastaavat Savo-Karjalan Ympäristötutkimus Oy, Ukonlahden osakaskunta ja Suvasveden kalastusalue. Myös WWF on osallistunut talkoisiin. Koirajoen on todettu soveltuvan taimenen kotiuttamiseen, ja mäti-istutusten tuloksena joesta on sähkökoekalastuksissa todettu kesänvanhoja poikasia. Hanke vaarantaisi erittäin uhanalaisen Vuoksen taimenkannan elvyttämisen. Malminetsintä alueella olisi ristiriidassa erittäin uhanalaisen kalalajin kotiuttamisyritysten kanssa.

Rääpysjärven malminetsintäalueen merkittävimpiä luontoarvoja ovat alueen pienvedet (lähteet, purot ja lammet) sekä niitä ympäröivät piensuot. Nämä kohteet ovat myös Metsälain 10 §:n mukaisia monimuotoisuuden säilyttämisen kannalta erityisen tärkeitä elinympäristöjä. Kyseisille alueille malminetsintää ei tulisi kohdistaa lainkaan.

Malminetsintälupahakemuksen kohteena olevalla alueella, Koirajoen ja Koirajärven lähetyvillä, kasvaa myös luonnonsuojelulain nojalla rauhoitettu puu. Koko puu juuristoineen on suojeltu, eikä puuta ole lupa vaurioittaa kaivamalla, kuivattamalla tai muuttamalla puun valon, veden tai ravinteiden saantia. Hakijan tulee luotettavasti esittää, että alueella ei sijaitse vastaavia luonnonmuistomerkkejä, eikä myöskään uhanalaisten tai rauhoitettujen lajien esiintymiä.

Suvasveden ranta-alueet, mukaan lukien Rääpysjärven seutu, ovat kulttuurihistoriallisesti merkittävää aluetta. Riski arkeologisten kulttuuriperintökohteiden tuhoutumiseen malminetsinnän yhteydessä on olemassa. Luvan hakijan tulee pyytää Museovirastolta lausunto etsintäalueen kulttuuriperintöarvoista.

6. TIETOPYYNTÖ

Pyydämme lupaviranomaisen tähän lupahakemukseen tekemät mahdolliset täydennyspyynnöt ja päätökset lähettämään meille tiedoksi.

Kuopiossa 2.12.2018

Pohjois-Savon luonnonsuojelupiiri

Helvi Heinonen-Tanski, puheenjohtaja

Jaana Hiltunen, sihteeri

Koillis-Savon Luonnonystävät ry

Tuula Muranen, puheenjohtaja

Sulo Norberg, sihteeri